

TÁMOP 5.4.1. „Szociális és gyermekvédelmi szabályozó rendszer kidolgozása” pillér

Örökbefogadás

Készült a TÁMOP 5.4.1.-08/1-2009-0002 projekt azonosító számú
A szociális szolgáltatások modernizációja, központi és stratégiai tervezési
kapacitások megerősítése, szociálpolitikai döntések megalapozása –
Szabályozási pillér (I.) projekt keretében.

Budapest, 2011. szeptember

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujszechenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

Tartalom

1.	Cél, funkció	4
2.	Célcsoport, megvalósulási kritériumok	5
3.	Alapelvek	5
3.1.	Önrendelkezés.....	5
3.2.	Részvétel	5
3.3.	Érdekérvényesítési esélyek növelése	6
3.4.	Eredményesség	6
3.5.	A legkisebb beavatkozás elve	6
4.	A szolgáltatás leírása	6
5.	Protokoll	7
5.1.	Szereplők:	7
5.2.	A szolgáltatás részletes leírása	7
5.2.1.	Örökbe fogadhatónak nyilvánítás kezdeményezése	8
5.2.2.	A javaslattétel előkészítése, javaslattétel.....	8
5.2.2.1.	A vérszerinti szülő és a gyermek kapcsolatának vizsgálata	8
5.2.2.2.	Javaslattétel örökbe fogadhatónak nyilvánításra	10
5.2.2.3.	A gyermekjóléti szolgáltatás feladata	11
5.2.3.	Szülői felügyeleti jog megszüntetésének előmozdítása	11
5.2.4.	A szülői felügyeleti jog megszüntetése	13
5.2.5.	A gyermek kihelyezésének elősegítése	13
5.2.6.	Az örökbe fogadni szándékozók alkalmasságának vizsgálata, felkészítése	13
5.2.6.1.	Az örökbe fogadás iránt érdeklők tájékoztatása	13
5.2.6.2.	A kérelem benyújtása	14
5.2.6.3.	A szükséges vélemények elkészítése, beszerzése	15
5.2.6.7.	A szakszolgálat alkalmasságra vonatkozó javaslata.....	19
5.2.7.	Az alkalmasság	20
5.2.7.1.	A szakszolgálat további teendői	20
5.2.7.2.	Az örökbefogadásra való alkalmasságról szóló gyámhivatali határozat érvényességének meghosszabbítása	20
5.2.7.3.	Az alkalmasság felülvizsgálata.....	21
5.2.8.	Családon belüli, vagy rokoni örökbe fogadás.....	22
5.2.9.	Örökbefogadás szülői hozzájáruló nyilatkozata következtében örökbe adható, valamint ismeretlen szülőktől származó gyermek esetében.....	22
5.2.10.	A gyermek kötelező gondozásba helyezésének előkészítése titkos örökbe fogadás esetén	25
5.2.11.	Kötelező gondozásba helyezés és kötelező gondozási idő .	26
5.2.12.	Javaslat az örökbefogadás engedélyezésére.....	26
5.2.13.	Az örökbe fogadás engedélyezése utáni feladatok.....	27
5.2.14.	Ismeretlen szülőktől származó gyermek titkos örökbe fogadása	27

5.2.15.	Ideiglenes hatállyal elhelyezett gyermek örökbe fogadása szülői hozzájárulás esetén	27
5.2.16.	Átmeneti nevelt gyermek ismeretlen személy általi örökbe fogadása	28
5.2.17.	Örökbefogadás engedélyezése	28
5.2.17.1.	Átmeneti, vagy tartós nevelt gyermek örökbefogadása megyén belül	28
5.2.17.2.	Örökbefogadás országos listáról	30
5.2.17.3.	Örökbefogadás külföldre	30
5.2.17.4.	Külföldi állampolgárságú gyermek örökbefogadása Magyarországon	33
5.3.	Személyi feltételek	35
5.4.	Kompetenciák	36
5.5.	Tárgyi feltételek	37
6.	Indikátorok	38
7.	Ellenőrző lista a protokollok megvalósításához	39
8.	Mellékletek	40
8.1.	Szakirodalom	40
8.2.	Jogszabályok	40
9.	Fogalommagyarázatok	43
10.	Jogszabály-változtatási javaslatok	44

Örökbefogadás

1. Cél, funkció

Minden gyermeknek joga van arra, hogy vér szerinti szülei neveljék, azonban ennek hiányában a különleges helyettesítő védelem biztosításának is elérhetőnek kell lennie számára, elsődlegesen helyettesítő családban való elhelyezés, vagy örökbefogadás útján.

A lehetőségekhez mérten mindent meg kell tenni annak biztosítására, hogy a gyermek saját családjában nevelkedhessen. Ha azonban az erre irányuló törekvések nem vezetnek eredményre, akkor a helyettesítő védelmet kell biztosítani számára. Ebben az esetben támogatást kell kapnia ahhoz, hogy családi környezetébe minél rövidebb idő elteltével visszatérhessen, illetve - szigorú törvényi kritériumok megléte esetén - örökbefogadó családba kerülhessen.

Az örökbefogadás célja, hogy az örökbefogadó, valamint annak rokonai és az örökbefogadott között családi kapcsolatot létesítsen, és elsősorban olyan gyermek családi nevelését biztosítsa, akiknek szülei nem élnek, vagy akit szülei megfelelően nevelni nem képesek.

Az örökbefogadás során a vérségi kapcsolattal azonos értékű kötelék jön létre az örökbefogadó és az örökbefogadott között, annak minden családjogi és öröklési jogi konzekvenciájával együtt.

Az örökbefogadás ugyanakkor az élet legalapvetőbb emberi kapcsolatát, szülő-gyerek kapcsolatot hoz létre. Ehhez a szakmai tevékenységhez minden abban résztvevő elkötelezettségére, magas szintű felelősségtudatára és humánusra van szükség annak érdekében, hogy a gyermekek legjobb érdeke maradéktalanul érvényesülhessen. és ne sérüljön egyik fél (vérszerinti szülők, örökbefogadók és gyerekek) joga és emberi méltósága sem az eljárás során és következtében.

A folyamatban a gyermekvédelmi alap- és szakellátás szakembereinek rendkívüli feladata van. Felelőségük a folyamat különböző pontjain eltérő mértékű ugyan, de tevékenységük akár egy egész életre meghatározhatja az érintett gyermek életét. Hatékony együttműködésük elengedhetetlen és mások számára (vérszerinti szülő - gyermek - örökbefogadó szülő) sorskérdés.

Az örökbefogadásban feladatot ellátó szakemberek és a kliensek között éppen ezért fontos a személyes bizalomra épülő, ugyanakkor szakszerű és korrekt kapcsolat kialakítása.

Az örökbefogadás sikere vagy sikertelensége csak hosszú évek távlatában mutatkozik meg és nehezen mérhető. Megítélése gyakran - még a szakemberek részéről is - nélkülözi az objektivitást, hisz a benne résztvevők érzelmileg nagymértékben érintettek.

Jelen protokoll megfogalmazásának célja:

Az örökbefogadás területén folyó szakmai munka tervezhetőségének, átláthatóvá és egységessé tételének, a hatékonyság növelésének, a minőség javításának, a minőség biztosításának érdekében a szakterület teljes tartalmának és folyamatának áttekintése és leírása.

2. Célcsoport, megvalósulási kritériumok

Az örökbe fogadás folyamatát leíró szabályozó anyag célcsoportja

- az örökbefogadhatóvá nyilvánítható, illetve örökbe fogadható gyermek;
- az örökbefogadni szándékozó, örökbe fogadásra alkalmasnak nyilvánított (gyermekre „váró”) személy.

Az örökbefogadással kapcsolatos szakmai munka megvalósultnak tekinthető, ha

- minden örökbefogadhatóvá nyilvánítható gyermek örökbe fogadhatóvá nyilvánítása a lehető legrövidebb idő alatt megtörténik;
- minden örökbefogadhatónak nyilvánított gyermek számára a lehető legrövidebb idő alatt megtalálják az optimális örökbe fogadót;
- minden örökbefogadni szándékozóról a lehető legrövidebb idő alatt kiderül, hogy alkalmas-e az örökbefogadásra;
- minden örökbefogadásra alkalmasnak nyilvánított szülő a lehető legrövidebb idő alatt örökbefogadhat gyermeket.

3. Alapelvek

3.1.Önrendelkezés

Az örökbefogadás folyamatában mindvégig maximálisan figyelembe kell venni mind az örökbeadható gyermek, mind az örökbefogadásra alkalmasnak nyilvánított személy önrendelkezési jogát. A folyamat minden részében a gyermek legjobb érdekét kell szem előtt tartani és elsődlegesnek tekinteni.

Nem szabad az örökbefogadni szándékozó személyt az örökbeadható gyermekre „rábeszélni”, hisz a sikertelen örökbefogadás nem szolgálhatja a gyermek legjobb érdekét. Ki kell várni, hogy az örökbefogadni szándékozó megalapozottan, átgondoltan döntsön.

3.2.Részvétel

Bár a gyermek érdekét kell mindenkor elsődlegesen tekintetbe venni, az örökbefogadási folyamatba a gyermeket csak a folyamat legvégén szabad beavatni (amikor az összes lehetséges előkészítő tevékenység

befejeződött), nehogy – megghiúsult örökbefogadás esetén - a csalódás maradandó lelki sérülést okozzon számára.

Különösen figyelemmel kell lenni arra, hogy az örökbefogadni szándékozó személy minden információt megkapjon a gyermekről, mely döntését megalapozza.

3.3.Érdekérvényesítési esélyek növelése

Az örökbefogadás mindkét félnek (a gyermeknek és leendő szülőjének) érdeke. Esélyeiket növeli, ha az előző két alapelvet teljes egészében az örökbefogadási folyamatban résztvevő minden szakember hiánytalanul betartja.

3.4.Eredményesség

Az örökbefogadási folyamat rövid távon akkor eredményes, ha

- minden örökbeadható gyermek számára megtaláljuk az optimális örökbefogadó személyt, illetve
- minden örökbefogadni szándékozó személy számára megtaláljuk a számára optimális gyermeket.

Az örökbefogadás eredményessége hosszútávon akkor mondható ki, ha az örökbefogadással olyan kötelék jön létre, mely egész életre szól, s megelégedésére szolgál örökbefogadónak és örökbefogadottnak egyaránt.

3.5. A legkisebb beavatkozás elve

A gyermekvédelem minden szintjén, úgy az alap-, mint a szakellátásban (a gyermek legjobb érdekének való megfelelés mellett) mindenkor úgy kell tanácsot adni, segítséget nyújtani, ellátást biztosítani, hogy az csak a lehető legkisebb mértékben tegyen bármit a felhasználók **helyett**, illetve **ellenében**. Mind a gyermek, mind szülei számára a maximális véleményalkotási, döntési lehetőséget kell biztosítani.

4. A szolgáltatás leírása

Az örökbefogadás folyamata jogszabályokban pontosan szabályozott folyamat. Minden elemét, minden lépését jogszabály írja le.

Az örökbefogadás folyamatának gyermekvédelmi vonatkozásait 4 szakaszban tárgyaljuk:

- 1.A gyermek örökbeadhatóvá nyilvánításának folyamata.
- 2.Az örökbefogadni szándékozó személy örökbefogadásra alkalmassá nyilvánításának folyamata.
- 3.Az örökbeadható gyermek számára a legalkalmasabb örökbefogadó megtalálása.
- 4.Az örökbeadható gyermek és a számára optimálisnak tűnő örökbefogadni szándékozó személy ellenőrzött összeismertetése, kapcsolatuk figyelemmel kísérése, megnyugtató esetben az örökbefogadás megvalósítása.

5. Protokoll

5.1. Szereplők:

- egészségügyi intézmények, házi orvosok, szakorvosok
- felkészítő tanfolyamot szervező civil szervezetek
- pszichológus(ok)
- gyám,
- gyámi-gondozói tanácsadó,
- gyermekjóléti alapellátás intézményei
- gyermekjóléti szolgálat
- gyermekvédelmi jelzőrendszer
- gyermekvédelmi szakszolgáltatás
- gyermekvédelmi ügyintéző
- Központi Hatóság (származási és fogadó államban)
- nevelési-oktatási intézmények
- nevelőszülő tanácsadó,
- nevelőszülő,
- okmányiroda
- otthont nyújtó ellátás intézményei (gyermekotthon, nevelőszülői hálózat)
- örökbe fogadási tanácsadó
- örökbe fogadást elősegítő civil szervezetek
- örökbe fogadást közvetítő nemzetközi szervezetek
- örökbe fogadható gyermek
- örökbe fogadni szándékozó személy
- örökbefogadásáért felelős szakmai vezető,
- tanfolyami képzők
- szükség esetén tolmács
- vérszerinti szülők

5.2. A szolgáltatás részletes leírása

Ez a fejezet az örökbefogadás folyamatát tartalmazza részletesen, annak minden elemével.

Először az örökbefogadhatóvá nyilvánítás kezdeményezéséről esik szó.

Utána az örökbefogadhatóvá nyilvánításról szóló javaslattétel elemeit soroljuk, a következő rész a szülői felügyeleti jog megszüntetésének előkészítését, végrehajtását tárgyalja, majd a gyermek kihelyezésének elősegítéséről szólunk.

A következő részek szólnak az örökbefogadni szándékozó személy alkalmassági felkészítésének, vizsgálatának, alkalmssá minősítésének folyamatáról (a megállapított alkalmasság meghosszabbításáról, felülvizsgálatáról is).

Kitérünk a családon belüli, vagy rokoni örökbefogadásra, illetve a szülői hozzájárulással, valamint az ismeretlen szülőktől származó gyermekek örökbeadására.

Ezután szólunk a kötelező gondozásba helyezésről, s az azt követő teendőkről.

Külön részletezzük az ideiglenes hatállyal elhelyezett, illetve az átmeneti gyermekek örökbefogadását.

Részletezzük a megyei, országos lista alapján, külföldi személy általi örökbefogadásokat, illetve a külföldi állampolgárságú Magyarországon örökbefogadni kívánt gyermekekkel kapcsolatos teendőket.

5.2.1. Örökbe fogadhatónak nyilvánítás kezdeményezése

Az örökbefogadhatóvá nyilvánítási eljárás megindítását kezdeményezheti

- az átmeneti nevelésbe vett gyermek gyámja (nevelőszülő, gyermekotthoni gyám vagy hivatásos gyám),
- a gyámhivatal,
- a területi gyermekvédelmi szakszolgálat,
- a gyermekotthon, nevelőszülői hálózat működtetője,
- a gyermekjogi képviselő.

Az örökbefogadhatóvá nyilvánítási eljárást a gyámhivatal indítja el.

Az eljárás során a területi gyermekvédelmi szakszolgálat – a gyámhivatal felkérésére, vagy saját kezdeményezésre - előmozdítja a gyermek jogi örökbe adhatóságát. (Jogerős örökbe fogadhatónak nyilvánító döntés lehetővé teszi a gyermek örökbe adását bírósági eljárás nélkül, illetve anélkül, hogy a szülő gyermekéről az örökbe adás szándékával lemondana.)

A területi gyermekvédelmi szakszolgálat feladata az örökbe fogadhatóvá nyilvánításról szóló határozat meghozatalához hatáskörrel rendelkező városi gyámhivatal döntésének előkészítése, megalapozása.

5.2.2. A javaslattétel előkészítése, javaslattétel

A javaslattételhez vezető folyamat:

5.2.2.1. A vérszerinti szülő és a gyermek kapcsolatának vizsgálata

A szülői magatartás vizsgálata:

- Önhibán kívüli okok számbavétele

Olyan szülők esetében, akik önhibájukon kívüli ok miatt nem képesek gyermekükkel kapcsolatot tartani, nem jöhet szóba az örökbe fogadhatóvá nyilvánítás.

Ennek vizsgálatakor figyelembe kell venni, hogy

- o a szülő lakóhelye a gyermek tartózkodási helyétől milyen messze van,
- o tudja-e a szülő az utazás esetleg tetemes költségeit vállalni (önkormányzati utazási támogatás),
- o a gyermek, a gyermekotthon, a bentlakásos intézmény, a nevelőszülői hálózat működtetője gondoskodik-e a gyermeknek a hozzátartozóhoz történő el- és visszakíséréséről,

- oda tud-e érni tömegközlekedéssel a megjelölt időre,
  - szülő egészségi állapota (az esetleges gyógykezelés csak a személyes látogatás hiányának oka lehet, a kapcsolattartás egyéb formáinak elmaradását nem indokolja),
  - a szülő előzetes letartóztatásban van, illetve letöltendő büntetését tölti.
  - Sajátos esete a kapcsolattartás hiányának, amikor a gyámhivatal, vagy a bíróság a kapcsolattartási jog szünetelését rendeli el, (ennek leghosszabb időtartama 6 hónap, különösen súlyos visszaélés esetén 1 év), mert a szülő e jogával a gyermek, vagy a gyermeket nevelő személy sérelmére súlyosan visszaélt. A szüneteltetés a szülő felróható magatartásának következménye, azonban az örökbe fogadhatóvá nyilvánítási eljárás során a szülő-gyermek kapcsolat hiányának számításánál ezt az időtartamot figyelmen kívül kell hagyni.
- Felróható szülői magatartás, önhiba számbavétele

A kapcsolattartás gyakoriságának vizsgálata

Rendszeres a kapcsolattartás, ha visszatérően, rendszeres időközökben ismétlődik.

Nem minősül rendszeres kapcsolattartásnak az örökbe fogadhatóvá nyilvánítás szempontjából az évenkénti egy-két látogatás, levélírás, telefonhívás.

A rendszertelen, illetve két hétnél ritkább találkozásokkal nem tartható, illetve építhető ki a hazagondozást megalapozó kötődés. A ritkább, illetve a rendszertelen kapcsolattartás nem segíti a gyermek személyiségfejlődését, és a szülőhöz fűződő kötődését sem. A várt találkozások ismételt elmaradásától tovább sérül a gyermek önbizalma és a szüleihez fűződő érzelmi kötődése is.

A kapcsolattartás formáinak vizsgálata

- Folyamatos kapcsolattartás:

- a gyermekkel a gyermek szokásos tartózkodási helyén, vagy más, meghatározott, állandó helyen való személyes találkozás
- a gyermeknek a szokásos tartózkodási helyéről rendszeres, meghatározott időtartamra – visszaadási kötelezettséggel – történő elvitele
- a gyermekkel személyes érintkezés nélkül történő rendszeres kapcsolattartás, különösen levelezés, telefonkapcsolat, ajándékozás, csomagküldés.

- Időszakos kapcsolattartás

A gyermekkel a tanítási szünetek és a többnapos ünnepek időszakában való huzamos együttlét.

A kapcsolattartás minőségének vizsgálata

A kapcsolattartás célja a szülő-gyermek kötődés fenntartása, illetve kialakítása. A kapcsolattartások megfelelő előkészítése (a gyermek

felkészítése és megfelelő személyi-tárgyi feltételek biztosítása) mellett elvárható, hogy a szülő megfelelően foglalkozzon gyermekével a rendelkezésére álló időben. Ne jelenjen meg ittasan, drogosan, ne lépjen fel fenyegetően, illetve a gyermeket gondozók lojalitásának a megkérdőjelezésével a gyermek jelenlétében. Független szakértőnek kell vizsgálnia, hogy a kapcsolattartás gyermekre gyakorolt esetleges kedvezőtlen pszichés hatásai mennyiben róhatók fel a szülő magatartásának. Amennyiben a kapcsolattartás pszichológiai segítségnyújtás mellett sem éri el célját, mert a szülő nem képes megfelelő szülői viszonyulásra gyermekéhez, az örökbe adhatóvá nyilvánítást kell kezdeményezni.

A nevelőszülő szerepe a kapcsolattartásban:

- a gyermek felkészítése a kapcsolattartásra,
- a kapcsolattartás gyámhivatali szabályozás szerinti biztosítása (nem az elmaradó szülő után vinni a gyereket),
- a kapcsolattartáson a szülő-gyermek kapcsolat segítése,
- a kapcsolattartás, illetve az elmaradt találkozás hatásainak a „feldolgozása” a gyerekekkel.

A vér szerinti szülő életvitelének, körülményeinek vizsgálata

- a gyermek elhelyezési tervében foglaltaknak mennyiben tett eleget,
- a felé támasztott követelményeknek mennyiben felelt meg (pl.: alkoholfüggőség, drogfüggőség rendeződése),
- a gyermekneveléshez szükséges körülmények (pl.: megfelelő lakás, lakberendezés, rendszeres jövedelem) rendelkezésre állnak-e,
- a szülő képes-e gyermekét visszafogadni.

5.2.2.2. Javaslattétel örökbe fogadhatónak nyilvánításra

A javaslattétel kritériumai

- felróható szülői magatartás,
- egy éve nem tart (a gyámhivatali szabályozásnak megfelelő) rendszeres kapcsolatot a szülő gyermekével, továbbá
- életvitelén, körülményein a szülő nem változtat, és emiatt az átmeneti nevelés nem szüntethető meg, illetve
- a szülő fél éven át gyermekével semmilyen formában nem tart kapcsolatot.

A javaslattétel menete

A gyámi-gondozói tanácsadó írásban értesíti az örökbefogadásitanácsadót arról, hogy a gyermek örökbe fogadhatóvá nyilvánítását fogja kezdeményezni. Továbbá arról tájékoztatja, hogy a nevelőszülőnél elhelyezett gyermek esetében a nevelőszülőt előzetesen nyilatkoztatta arról, hogy vállalja-e az általa nevelt gyermek örökbefogadását.

Ha a nevelőszülő nem vállalja az általa nevelt gyermek örökbefogadását,

- az örökbefogadási tanácsadó írásban nyilatkozik a gyámi-gondozói tanácsadó felé: van-e a szakszolgálat nyilvántartásában olyan potenciális örökbefogadó szülő, aki vállalná a gyermeket.

Ha nincs ilyen,

- megkérdezi az országos nyilvántartást, hogy az országban lenne-e a gyermek számára megfelelő örökbefogadó szülő,
- a gyámi-gondozói tanácsadó a gyermek örökbe fogadhatónak nyilvánítására vonatkozó javaslatát megküldi a gyámhivatalnak.

A javaslattétel formája

A javaslattétel történhet helyzetértékelő adatlapon, vagy önálló megkeresésben.

A javaslattételhez csatolt mellékletek:

- szükség esetén pszichológiai vélemény
- szükség esetén orvosi, gyógypedagógiai vélemény
- nevelőszülő nyilatkozata
- örökbefogadási tanácsadó potenciális szülő létéről szóló tájékoztatója
- javaslat eseti gondnok személyére (nevelőszülőnél elhelyezett gyermek esetén)

A javaslat megtételének időpontja

- ha a szülő 1 év óta nem tart rendszeresen kapcsolatot gyermekével, illetve 3 év alatti gyermek esetében ½ év alatt a kapcsolattartás hiánya állapítható meg,
- ha az átmeneti nevelés felülvizsgálatakor megállapítást nyer, hogy fennállnak az örökbe fogadhatóvá nyilvánítás jogszabályi feltételei.

5.2.2.3. A gyermekjóléti szolgáltatás feladata

Az örökbe fogadhatónak nyilvánítás során a gyermekjóléti szolgálat a gyámhivatal megkeresésére:

- környezettanulmányt készít a gyermek szüleinél,
- véleményt ad arról, hogy az örökbe fogadhatóvá nyilvánítás a gyermek érdekét szolgálja-e,
- véleményt ad a gyermek szüleinek életkörülményeiről, a családgondozás tapasztalatairól, a szülő-gyermek kapcsolat alakulásáról,

5.2.3. Szülői felügyeleti jog megszüntetésének előmozdítása

A gyámhivatal tájékoztatása

A gyermek örökbefogadásának előmozdításáért a szülői felügyeleti jog megszüntetése érdekében perindításra jogosult gyámhivatal döntésének előkészítése, megalapozása.

A gyermekvédelmi rendszer szolgáltatói nem az örökbe fogadhatóvá nyilvánításra tesznek javaslatot, hanem a szülői felügyeleti jog megszüntetésére irányuló gyámhivatali perindításhoz nyújtanak tájékoztatást,

- ha a szülő kapcsolattartási jogát olyan súlyosan visszaélészerű módon gyakorolja, amely miatt a kapcsolattartási jog korlátozása vagy szüneteltetése nem elegendő a visszaélészerű joggyakorlásnak a gyermek érdekét súlyosan sértő következményének az elhárításához,
- ha a szülő jogosultságát nem a kapcsolattartás céljának érdekében gyakorolja, s nincs más eszköz a gyerek nevelését felróhatóan akadályozó s ezáltal súlyosan sértő szülői magatartás meggátolására,
- ha a szülő gyermekével nem tart kapcsolatot,
- a szülő magatartásán, körülményein nem változtat.

A tájékoztatás megalapozásához vizsgálni kell

- o a vérszerinti szülő és a gyermeket gondozó nevelőszülő, vagy intézmény kapcsolatát, a kapcsolattartási jog gyakorlását,
- o azt, hogy a vérszerinti szülő együttműködik-e a gyermeket gondozó nevelőszülővel vagy intézménnyel,
- o azt, hogy a szülő befolyásolta-e kedvezőtlen irányban a gyermek és gondozója kapcsolatát (gyermekét gondozója ellen hangolta-e?),
- o azt, hogy a szülő a gyermek fejlődését, nevelését – lehetőségeihez mérten - segítette-e, illetve ellenkezőleg a gyermek nevelését, testi, értelmi, érzelmi, erkölcsi fejlődését veszélyeztette-e,
- o azt, hogy a szülő betartja-e a az intézmény házirendjét,
- o azt, hogy a szülő betartja-e a gyermekkel való kapcsolattartás módjáról a nevelőszülői hálózat működtetőjével történt előzetes megállapodást,
- o azt, hogy a szülő a megjelölt időpontban, helyen megjelent-e a kapcsolattartáson,
- o azt, hogy a megjelölt időpontra, helyre a szülő visszavitte-e a gyermeket,
- o azt, hogy a szülő eleget tett-e a kapcsolattartás elmaradására vonatkozó értesítési kötelezettségének,
- o azt, hogy a gyermeket gondozó (gyermekotthon, vagy nevelőszülő) biztosította-e (pótolta-e) az önhibájából elmaradt kapcsolattartást.

A gyámhivatal tájékoztatásának elemei

- A szakszolgálat – a gyámi-gondozói tanácsadó írásbeli dokumentációja alapján - a gyámhivatal megkeresésére, ennek hiányában félévente írásban tájékoztatja a gyámhivatalt a szülőnek a gondozó intézménnyel, vagy személlyel való együttműködéséről, a gyermek és a szülő kapcsolatának alakulásáról;
- a gyermekotthon rendszeresen, de legalább félévente írásban tájékoztatja a gyámhivatalt a gondozott gyermek és a hozzátartozó

kapcsolattartásának alakulásáról, a szülőnek az ellátást nyújtóval való együttműködéséről;

- a hivatásos gyám rendszeresen, de legalább félévente írásban tájékoztatja a gyámhivatalt a gondozott gyermek és a hozzátartozó kapcsolattartásának alakulásáról, a szülőnek az ellátást nyújtóval való együttműködéséről;
- a nevelőszülő a gondozott gyermek és a hozzátartozó kapcsolattartásának alakulásáról, a szülőnek az ellátást nyújtóval való együttműködéséről rendszeresen beszámol a szakszolgálatnak, a hivatásos gyámnak, illetve megkeresésre a gyámhivatalnak;
- minden tájékoztatást nyújtó jelzi a gyámhivatalnak, ha megítélése szerint a szülő a kapcsolattartás során a gyermek személyiségfejlődését hátrányosan befolyásolja, illetve ha kapcsolattartási jogával a gyermek vagy az ellátást nyújtó sérelmére visszaél.

5.2.4. A szülői felügyeleti jog megszüntetése

A tájékoztatás alapján a gyámhivatal pert indít/hat a szülői felügyelet megszüntetése iránt.

A szülői felügyeletet megszüntető jogerős bírósági ítélet birtokában a gyermek örökbe adható.

5.2.5. A gyermek kihelyezésének elősegítése

A szakszolgálat javaslatot tesz örökbefogadó szülőhöz való kihelyezésre.

Ha nincs olyan örökbefogadó szülő, akinél a gyermek elhelyezhető, akkor a szakszolgálat javaslatot tesz a gyámhivatalnak a tartós nevelésbe vételre.

5.2.6. Az örökbe fogadni szándékozók alkalmasságának vizsgálata, felkészítése

5.2.6.1. Az örökbe fogadás iránt érdeklők tájékoztatása

Érdeklődők számára:

- Az örökbefogadás alapvető feltételeinek ismertetése (nem részletes információközlés), írásbeli tájékoztató (általános ismeretekről) küldése, átadása.
- Az érdeklődők figyelmének felhívása arra, hogy
  - a kérelem benyújtása csak személyesen lehetséges,
  - előzetes időpont egyeztetés szükséges,
  - örökbefogadási tanácsadó elérhetőségeinek megadása.
- Egyeztetés személyes találkozó időpontjáról, helyszínéről.

Örökbe fogadni szándékozók számára

A tájékoztatás fő elemei:

- az örökbefogadás feltételei,
- az alkalmassági vizsgálat elemeinek részletes ismertetése,
- az örökbefogadás joghatásai,

- általános tájékoztatás az örökbefogadást előkészítő és engedélyező eljárásról, a hatósági szakaszt is beleértve,
- nyílt, illetve titkos örökbefogadás sajátosságai,
- tájékoztatás a gyermekek örökbe fogadhatóvá válásának folyamatáról
- országosan egységes írásbeli tájékoztatás átadása,
- az írásbeli tájékoztató fő elemei:
  - o az örökbefogadás minden lényeges szabálya
  - o az eljárás menete
  - o az örökbefogadás feltételei
  - o az alkalmasság vizsgálatának elemei
  - o várakozási idő alatti teendők, kötelezettségek
  - o alkalmassági határozat érvényességi ideje, hosszabbítás és ismételt eljárás
  - o alkalmasság felülvizsgálata.

Az írásbeli tájékoztató átvételét az érdeklődő aláírásával igazolja.

5.2.6.2. A kérelem benyújtása

A kérelem felvétele a tájékoztatás után az érdeklődők kérésére történik.

A kérelem fő elemei (erre rendszeresített, országosan egységes nyomtatványokon):

- az örökbe fogadni szándékozók személyes adatai
- az örökbefogadási szándék indokai
- nyilatkozatok
  - o az örökbe fogadandó gyermekekre vonatkozó elképzeléseiről (ezen belül)
    - az általa egyidejűleg örökbe fogadni szándékozott gyermekek számáról,
    - testvérek örökbefogadásának vállalásáról,
    - az örökbe fogadandó gyermekek koráról,
    - vállalja-e egészségileg károsodott gyermek örökbe fogadását,
  - o a korábban kezdeményezett örökbefogadás előtti eljárás eredményéről,
  - o alkalmassá nyilvánítása esetén hozzájárul-e a személyazonosító adatainak az örökbe fogadni szándékozó személyek országos nyilvántartásába vételéhez,
  - o annak tudomásulvételéről, hogy az örökbefogadásra való alkalmasság feltétele az örökbefogadás előtti tanácsadason és felkészítő tanfolyamon történő eredményes részvétel,
  - o a gyermekkel kapcsolatos egyéb elvárásokról (a kérelmezők az örökbe fogadandó gyermekkel kapcsolatos valamennyi elképzelésüket megjelenítsék a kérelmükben).

A kérelmezők adatainak felvétele az erre rendszeresített adatlapra történik.

Az adatfelvételkor a kérelemben foglaltakkal összhangban, a személyes adatokat jogszabályban előírt adatlapra kell rögzíteni.

A kérelmezőket nyilatkoztatni kell az erre rendszeresített, egységes nyomtatványon arról, hogy

- hozzájárulnak-e ahhoz, hogy a szakszolgálat felkeresse háziorvosukat, szakorvosukat,
- állnak-e szakorvosi kezelés alatt (rokkantnyugdíjas, leszázalékolt, krónikus és tartós betegek), ha igen, hozzájárulnak-e szakorvosuk megkereséséhez az örökbefogadás vonatkozásában,
- háziorvosuk, szakorvosuk elérhetőségéről.

A benyújtott kérelem minden esetben iktatásra kerül.

5.2.6.3. A szükséges vélemények elkészítése, beszerzése

- A kérelmező írásbeli értesítése a környezettanulmány elkészítésének és a pszichológiai vizsgálat időpontjának pontos dátumáról

- **A háziorvos, szakorvos** postai úton történő, írásos **megkeresése** (az örökbe fogadni szándékozók nyilatkozatát mellékelve), felkérése. A felkérésben választ kell kérni arra, hogy az örökbe fogadni kívánó személy nem szenved-e

- a gyermek megfelelő ellátását is korlátozó testi, érzékszervi, értelmi fogyatékosságban,
- súlyos pszichotikus zavarban,
- alkoholfüggőségben,
- kábítószer-függőségben,
- olyan betegségben, amely miatt - akár időszakosan is - akadályozott a gyermekről való gondoskodás,
- olyan betegségben, amely a gyermek fejlődését veszélyezteti. Az orvos a folyamatosan szedett gyógyszerekről, leszázalékoltság okáról, fokáról, idejéről, tartós betegállomány okáról, idejéről, krónikus betegségekről is nyilatkozzon!

Környezettanulmány elkészítése, tapasztalatokról a pszichológus tájékoztatása.

A környezettanulmány elkészítésének helyszíne az örökbe fogadni szándékozók *tényleges tartózkodási helye*. Az elkészült környezettanulmányt a személyiségvizsgálatot és a tanácsadást végző pszichológusnak át kell adni!

A környezettanulmány lényegesebb elemei:

- anyagi, szociális helyzetük alkalmas-e gyermek vállalására,
- lakóhelyük infrastruktúrája,
- otthonuk, lakóköznyezetük (megközelíthetőség, szociokulturális jellemzői),
- lakóhely közelében lévő gyermekintézmények,
- családban nevelkedő gyermekek véleménye,
- a leendő gyermek elhelyezése,

- az együtt élő hozzátartozók véleménye (személyes találkozás során kikérni),
- életmódjuk,
- családi, baráti, támogató kapcsolatrendszerek,
- munkavégzés (munkahely, munkába járás körülményei, munkaidő beosztása).

Pszichológiai vizsgálat és tanácsadás

A vizsgálat

A vizsgálat célja a leendő szülő-gyermek kapcsolat sikerességének prognosztizálása, és az örökbefogadó szülői szerepre való felkészítés.

Az örökbefogadók klinikai értelemben vett ép személyisége alapfeltétele az örökbe fogadásra való alkalmasságnak, és nélkülözhetetlen azon szülői funkciók, képességek megléte, melyek képesek kielégíteni a gyermekek alapvető szükségleteit és biztosítani az egészséges testi-lelki-szellemi fejlődésüket.

A gyermekek alapvető szükségleteit kielégíteni tudó szülői személyiségfunkciók:

- ép személyiségstruktúra,
- kiegyensúlyozott pszichés működés,
- stabil teherbíró kapacitás,
- intenzív odafordulni és ráhangolódni tudás a másokra,
- empátia,
- kongruencia,
- ép realitásérzék,
- megfelelő szorongástűrő készség,
- felelősségérzet, hosszútávra való elköteleződni tudás, kiszámíthatóság,
- a gyermeket értéként tekintő személyiség, a másik autonómia-törekvéseinek elfogadni és tiszteletben tartani tudása,
- stabil énkép, az önmegbecsülés megfelelő szintje,
- önreflexióra való készség, megfelelő szintű önismeret,
- egyenletes, stabil életvitel,
- a szülő-pár kapcsolati stabilitásának kiegyensúlyozottsága,
- a mássággal kapcsolatos elfogadó attitűd,
- megfelelő kötődő képesség.

A vizsgálat üléseinek száma: 1-4 alkalom (eltanácsolás esetén minimum egy standardizált teszt felvétele és hivatkozásai szükséges).

A pszichológusnak fel kell tárnia és véleményeznie:

- az örökbefogadó motivációit,
- családi és élethelyzetét,
- életkorát, személyiségét,
- leendő gyermekével kapcsolatos nevelési elképzeléseit,

- azt, hogy előre láthatólag képes-e biztosítani az örökbefogadandó gyermek harmonikus fejlődését, felnevelését.

A tanácsadás

A tanácsadás egyéni konzultáció, a pszichodiagnosztikus interjútól metodikájában elkülönül, de strukturálisan nem teljesen határolódik el. Elsősorban az örökbefogadó szülői szerep sajátosságaira hívja fel a figyelmet.

Az egyéni tanácsadás tartalmi elemei:

- a szülő viszonyulása a gyermek
  - múltjához,
  - vér szerinti szülőjéhez,
  - származásához;
- mikor és milyen módon teszi nyílttá gyermeke számára származását;
- saját gyermektelensége elfogadása;
- el tudja-e fogadtatni a számára fontos személyekkel az örökbefogadást;
- hogyan változtatja meg az örökbefogadott gyermek a család szerkezetét;
- mi a különbség az örökbefogadott és a vér szerinti gyermek nevelése között;
- az örökbe fogadandó gyermekkel kapcsolatos elképzelései;
- kik az örökbe adható gyermekek, (hol élnek, miben mások, veszteségeik, bántalmazás, stb.).

Ha a szakértő indokoltnak tartja, az örökbe fogadni szándékozó szülő vér szerinti, örökbefogadott, nevelt gyermeke is jelen lehet a tanácsadáson.

A pszichológiai szakvélemény lényeges, tartalmi elemei:

- az örökbefogadó motivációi,
- családi és élethelyzete,
- személyisége (fókuszban a szülői kompetenciák),
- nevelési elképzelései,
- állásfoglalás és javaslat az alkalmasság megállapítására és feltételeire (gyermekek száma, kora, neme, egészségi állapota stb.).

A vizsgálati anyag összeállítása, **javaslat kialakítása**, majd **a kérelmező/k tájékoztatása**

Az összesített javaslatot megalapozó vélemények:

- pszichológiai vélemény
- környezettanulmány
- háziorvosi vélemény
- egyéb, szakorvosi vélemények

Egybehangzó vélemények birtokában összegző vélemény készítése. Egy negatív vélemény is az eltanácsolást vonja maga után. Ha az

alkalmassággal kapcsolatban ellentmondás merül fel, akkor team megbeszélést kell összehívni. A megbeszélésen kell a szakembereknek konszenzusra jutniuk a javaslat tartalmát illetően.

A vizsgálati eredmény és javaslat ismertetése a kérelmezőkkel

Az ismertetésnek a kérelem benyújtásától számított 60 napon belül meg kell történnie (telefonon, vagy írásban egyeztetett időpontban)

Ha a szakszolgálat támogatja az örökbe fogadni szándékozó kérelmét:

Az örökbe fogadni szándékozó formanyomtatványokon írásban nyilatkozik

- az iratok megismeréséről,
- a vizsgálati eredmények elfogadásáról, vagy el nem fogadásáról,
- arról, hogy kéri, vagy nem kéri az iratok felterjesztését az illetékes gyámhivatalhoz.

Az örökbe fogadni szándékozókat tájékoztatni kell arról, hogy iratanyaguk csak a tanfolyam sikeres befejezését követően továbbítható az illetékes gyámhivatalnak.

Ha a szakszolgálat nem támogatja az örökbe fogadni szándékozó kérelmét, személyes megbeszélésen kell ezt közölni vele. Ha a pszichológiai szakvélemény alapján nem támogatandó az alkalmasság, akkor a személyes megbeszélésen a pszichológus is legyen jelen!

A személyes megbeszélés fő elemei:

- az elutasítás indokainak ismertetése,
- törekvés a szakmai érvek elfogadtatására,
- a további lépések tisztázása:
  - o ha visszavonja kérelmét, a későbbiekben bármikor indíthat új eljárást,
  - o ha kéri a vélemények és a szakszolgálat javaslatának továbbítását a gyámhivatalba, akkor a gyámhivatal a jelentkező kérelmére, illetve hivatalból szakértőt rendelhet ki a vélemények felülvizsgálatára,
  - o a gyámhivatali döntés ellen jogorvoslati lehetőség van, jogszabálysértés esetén a döntés bírósági felülvizsgálata is kérhető,
  - o amennyiben a gyámhivatal jogerősen az örökbefogadásra alkalmatlanságot állapítja meg, egy évig nem kezdeményezhet újabb eljárást,
  - o ha visszavonja kérelmét, a szakszolgálat megszünteti az eljárását, erről írásban értesíti az ügyfelet.

Tanfolyam

A) A tanfolyamot a szakszolgálat szervezi.

Írásban kiértésíti a kérelmezőket a tanfolyam

- időpontjáról,
- helyszínéről,
- a tanfolyam eredményes elvégzésének feltételeiről.

Felnőttképzési szerződést köt.

Írásbeli visszaigazolást kér a meghívott részvételi szándékáról.

A tanfolyam tematikája kötött, akkreditált.

A tanfolyam sikeres elvégzését követően a szakszolgálat átadja a tanúsítványt a képzésben résztvevőnek.

B) A tanfolyamot nem a szakszolgálat szervezi.

A tanfolyam sikeres elvégzését követően a tanfolyam szervezője a tanúsítványt megküldi a területi gyermekvédelmi szakszolgálatnak.

5.2.6.7. A szakszolgálat alkalmasságra vonatkozó javaslata

A szakszolgálat javaslata az örökbe fogadni szándékozó kérelmével egyező

- az örökbe fogadandó gyermek életkorával kapcsolatban:
  - minimum és a maximum életkor megjelölése hónapokban,
  - speciális esetben külön rögzítendő, hogy a családban nevelkedő gyermekhez képest, illetve az előző örökbefogadás befejezésének időpontjához képest, milyen korú gyermeket, mikor fogadhatnak örökbe,
- az örökbe fogadandó gyermek egészségi állapotával kapcsolatban:
  - csak egészséges gyermek örökbe fogadására alkalmas
  - kisebb, kezelhető, korrigálható betegséggel küzdő gyermek örökbe fogadására alkalmas
  - fogyatékos, nem korrigálható betegséggel küzdő gyermek örökbe fogadására is alkalmas,
- az örökbe fogadandó gyermekek számával kapcsolatban: testvérek örökbe fogadására vonatkozóan kettő, három, netán ennél több testvér örökbe fogadására is alkalmasak,
- a gyermek nemét illetően.

A szakszolgálat javaslata nem minden pontban egyező az örökbe fogadni szándékozó kérelmével

- közös megbeszélés keretében lehetőség szerint elfogadtatni a kérelmezővel a szakszolgálat javaslatát,
- konszenzus hiányában a javaslat eltér a kérelemben foglaltaktól.

Az örökbe fogadni szándékozók írásbeli értesítése a szakszolgálat által elkészített javaslat és vélemény gyámhivatalhoz való továbbításáról.

A szakszolgálat nem tartja alkalmasnak az örökbe fogadni szándékozót, személyes megbeszélésen kell e tényt ismertetni, és

elfogadtatni az érintettel ugyanúgy, mint ahogy korábban már részleteztük.

5.2.7. Az alkalmasság

A gyámhivatal alkalmasságról döntő határozata megérkezik a szakszolgálatához.

Ha a szakszolgálat a döntéssel nem ért egyet, fellebbezést nyújthat be ellene.

A szakszolgálat feladata

- az alkalmas örökbefogadók nyilvántartásba vétele,
- hozzájárulásuk esetén adataik továbbítása az országos nyilvántartás számára,
- kérelmezők értesítése írásban (a sorrendről is).

5.2.7.1. A szakszolgálat további teendői

Az örökbefogadási tanácsadó félévente felkeresi az örökbe fogadni szándékozót és tájékoztatja kérelme teljesülésének esélyeiről, valamint - tájékozik az örökbe fogadni szándékozó helyzetének alakulásáról.

5.2.7.2. Az örökbefogadásra való alkalmasságról szóló gyámhivatali határozat érvényességének meghosszabbítása

A gyámhivatalnak az örökbefogadásra való alkalmasságot megállapító határozata - annak jogerőre emelkedésétől számított- 2 évig hatályos.

- Ha 2 éven belül az örökbefogadási eljárás jogerős befejezésére kerül sor, az örökbefogadás tárgyában hozott határozat jogerőre emelkedésének napjával hatályát veszti.
- Ha a hatályvesztéskor folyamatban van az örökbefogadási eljárás, annak jogerős befejezéséig a határozat hatálya meghosszabbodik.

A szakszolgálat írásban értesíti a kérelmezőt a nyilvántartásból való törlésről, korábbi hozzájárulásának megfelelően az országos nyilvántartást is.

Ha a kérelmező írásban kéri alkalmasságának egy évvel való meghosszabbítását, a szakszolgálat meggyőződik arról, hogy azok a körülmények, amelyekre tekintettel az alkalmasságot megállapították, nem változtak-e

- javaslatot tesz a határozat 1 évvel való meghosszabbítására,
- erről írásban értesíti a kérelmezőt,

- a jogerős határozat birtokában írásban értesíti a kérelmezőt a további nyilvántartásról, korábbi hozzájárulásának megfelelően az országos nyilvántartást is.

Ha a meghosszabbított hatály lejártáig sem került sor örökbefogadásra, az örökbefogadás előtti eljárást - az örökbefogadás előtti tanácsadason és felkészítő tanfolyamon való részvétel kivételével - az örökbe fogadni szándékozó személy kérelmére meg kell ismételni.

Az örökbefogadásra való alkalmasságot megállapító határozat hatályának leteltével, ha az örökbe fogadni szándékozó személy az alkalmasság megállapítása iránt ismételt kérelmet nem terjeszt elő, vagy a hatály lejártát követően terjeszti elő

- adatait a gyermekvédelmi szakszolgálat törli a nyilvántartásából,
- erről értesíti az örökbe fogadni szándékozó személyt,
- értesíti az országos nyilvántartást (ha abban is szerepelt).

5.2.7.3. Az alkalmasság felülvizsgálata

Felülvizsgálat történhet gyámhivatali kezdeményezésre, ha tudomására jut, hogy változás következett be:

- a kérelmező lakóhelyében,
- családi állapotában,
- a személyi és életkörülményeiben,
- az örökbe fogadandó gyermekre vonatkozó elképzeléseiben.

(Lakóhelyváltozás esetén a felülvizsgálatot az örökbe fogadni szándékozó személy új lakóhelye szerint illetékes gyámhivatal végzi)

Felülvizsgálat történhet a szakszolgálat kezdeményezésére, ha változás következett be:

- a kérelmező lakóhelyében,
- családi állapotában,
- a személyi és életkörülményeiben,
- az örökbe fogadandó gyermekre vonatkozó elképzeléseiben.

A gyermekvédelmi szakszolgálat teendői véleményének kialakítása érdekében:

Ha a családi állapotban, személyi és életkörülményekben, valamint az örökbe fogadandó gyermekre vonatkozó elképzelésekben következik be változás, a szakszolgálat az örökbe fogadni szándékozó személyt ismételt alkalmassági vizsgálaton való megjelenésre hívja fel, a vizsgálat időpontjáról írásban értesíti.

Ha a lakóhelyben következik be változás,

- beszerzi a korábbi lakóhely szerinti gyermekvédelmi szakszolgálatnál kezelt iratokat,
- környezettanulmányt készít, időpontját írásban közli a kérelmezővel,
- továbbítja az iratokat az illetékes gyámhivatalba,

- erről értesíti a kérelmezőt.

Ha a jelentkezők egészségi állapotában következett be változás, új orvosi szakvélemények beszerzése szükséges .

Ha a gyámhivatal az alkalmasságot fenntartja (jogerős határozat után)

- az örökbe fogadni szándékozó személyt a korábbi lakóhely szerinti gyermekvédelmi szakszolgálat törli nyilvántartásából,
- az új lakóhely szerinti gyermekvédelmi szakszolgálat - az eredeti nyilvántartásba vétel időpontjával - nyilvántartásába bejegyzi, majd erről írásban kiértesíti (a nyilvántartási sorrendről is),
- a kérelmező nyilatkozatának megfelelően értesíti az országos nyilvántartást is.

Ha a gyámhivatal alkalmatlanságot állapít meg:

- a szakszolgálat törli a nyilvántartásából az örökbe fogadni szándékozó személyt, erről őt írásban is értesíti,
- a törlésről írásban értesíti az országos nyilvántartást is.

5.2.8. Nyílt örökbe fogadás

A gyámhivatal felkérésére a szakszolgálat - az örökbe fogadási eljárás keretén belül- pszichológiai szakvizsgálat végez, majd a szakvéleményt továbbítja a gyámhivatal felé.

5.2.9. Örökbefogadás szülői hozzájáruló nyilatkozata
következtében örökbe adható, valamint ismeretlen szülőktől
származó gyermek esetében

Gyermekvédelmi gondoskodásban nem részesülő, 6 hetesnél fiatalabb gyermekek örökbe fogadása

A szülő/k örökbe fogadáshoz hozzájárulási szándéka a gyermek megszületése előtt merül fel

A válságterhesek/kризистерhesek/segítésének célja a gyermekük megtartása, ami csak pszichológiai módszerekkel ritkán elérhető. Szociális munkára és támogatásra is szükség van hozzá, de annak is szüksége van a krízisintervenciós beavatkozásra, aki végül nem tartja meg gyermekét. A válságterhesek lelki-és családgondozása alapvetően alapellátási feladat, melyben a családsegítő szolgálatoknak van vezető szerepe.

A) A szülők a várandósság ideje alatt nyilatkoznak hozzájárulásukról ismeretlen személy általi örökbe fogadáshoz (titkos örökbe fogadás)

- a gyámhatóság jegyzőkönyvet vesz fel, erről írásban tájékoztatja a területi gyermekvédelmi szakszolgálatot

- titkolt terhesség esetén a gyermek születési helye szerinti gyámhivatal az illetékes az örökbe fogadás engedélyezése ügyében,
- egyéb esetben a szülők lakóhelye szerinti gyámhivatal az illetékes
- teendők a gyermek megszületése után
  - kapcsolatfelvétel a szülővel a kórházban,
  - információk szerzése saját helyzetükről, egészségi állapotukról, a gyermek fogantatásának, a terhesség lefolyásának körülményeiről,
  - tájékoztatás a gyermek családban tartását segítő szolgáltatásokról,
  - segítség a szolgáltatások – pszichológiai tanácsadás, krízisintervenció – igénybe vételéhez (elsődleges cél a gyermek családban tartása)
- amennyiben szülő szándéka továbbra is az örökbe adás
- a gyermek gondozásba helyezésének előkészítése.

B) A szülők a várandósság ideje alatt nyílt örökbe fogadást terveznek

A válságterhesek, krízisterhesek segítségének célja a születendő gyermekük megtartása, ami kizárólag pszichológiai módszerekkel ritkán elérhető. Szociális munkára és támogatásra is szükség van hozzá, de annak is szüksége van a krízisintervenciós beavatkozásra, aki végül nem tartja meg gyermekét. A válságterhesek lelki- és családgondozása alapvetően alapellátási feladat, melyben a családsegítő szolgálatoknak van vezető szerepe.

- Ha a szülők személyesen felkeresik a területi gyermekvédelmi szakszolgálatot, vagy a civil szervezetet, a szakszolgálat feladata
  - információk szerzése a szülőktől saját helyzetükről, egészségi állapotukról, a gyermek fogantatásának, a terhesség lefolyásának körülményeiről,
  - tájékoztatás a gyermek családban tartását segítő szolgáltatásokról
  - segítség a szolgáltatások – pszichológiai tanácsadás, krízisintervenció – igénybe vételéhez (elsődleges cél a gyermek családban tartása).
- Amennyiben szülők szándéka továbbra is a hozzájárulás a nyílt örökbe fogadáshoz
- tájékoztatás az örökbe fogadáshoz való hozzájárulás lépéseiről és joghatásairól
- potenciális örökbe fogadók ajánlása a nyilvántartási sorrend figyelembe vételével
- találkozás megszervezése a felek között
- A gyermek megszületése után: bemutatása a szülő közreműködésével, gyámhivatali meghallgatás megszervezése.
- Ha a szülők szándékáról a jelzőrendszer valamelyik szereplője tájékoztatja területi gyermekvédelmi szakszolgálatot, vagy a civil

szervezetet, kapcsolatfelvétel a szülőkkel, s a továbbiakban az eljárás az előzőekben leírtakkal azonos.

Ha a szülők örökbe fogadáshoz hozzájárulási szándéka a gyermek megszületése után merül fel

A) A szülők a gyámhatóságnál (jegyző vagy gyámhivatal) gyermekük ismeretlen személy általi örökbefogadásához hozzájárulnak

A válságterhesek, krízisterhesek segítségének célja a gyermekük megtartása, ami kizárólag pszichológiai módszerekkel ritkán elérhető. Szociális munkára és támogatásra is szükség van hozzá, de annak is szüksége van a krízisintervenciós beavatkozásra, aki végül nem tartja meg gyermekét. A válságterhesek lelki-és családgondozása alapvetően alapellátási feladat, melyben a családsegítő szolgálatoknak van vezető szerepe. Amennyiben a lehetséges támogatások ellenére a szülők az örökbe adás mellett döntenek:

- a gyámhatóság jegyzőkönyvet vesz fel erről, írásban tájékoztatja a területi gyermekvédelmi szakszolgálatot
- amennyiben a gyermek egészségileg károsodott a hozzájáruló nyilatkozat érvényességéhez a gyámhatóság jóváhagyása szükséges
- titkolt terhesség esetén a gyermek születési helye szerinti gyámhivatal. az illetékes az örökbe fogadás engedélyezése ügyében
- egyéb esetben a szülők lakóhelye szerinti gyámhivatal. az illetékes
- a gyermek gondozásba helyezésének előkészítése az előzőekben már részletezett módon történik.

B) A szülő szándékáról a jelzőrendszer valamelyik szereplője tájékoztatja a területi gyermekvédelmi szakszolgálatot, vagy a civil szervezetet (lehet titkos és lehet nyílt örökbe adási szándék is).

- kapcsolatfelvétel a szülőkkel,
- információk szerzése a szülőktől saját helyzetükről, egészségi állapotukról, a gyermek fogantatásának, a terhesség lefolyásának körülményeiről,
- tájékoztatás a gyermek családban tartását segítő szolgáltatásokról
- segítség a szolgáltatások igénybe vételéhez (elsődleges cél a gyermek családban tartása),
- tájékoztatás az örökbe fogadáshoz való hozzájárulás lehetséges formáiról joghatásairól,
- a titkos örökbe adáshoz hozzájárulni szándékozó szülők gyámhivatali meghallgatásának megszervezése, a gyermek gondozásba helyezésének előkészítése az előzőekben már részletezett módon,
- a nyílt örökbe adáshoz hozzájárulni szándékozó szülők számára potenciális örökbe fogadók ajánlása a nyilvántartási sorrend figyelembe vételével,
- találkozás megszervezése a felek között,

- a gyermek bemutatása a szülő közreműködésével, gyámhivatali meghallgatás megszervezése.
- Az örökbe fogadható gyermek adatainak megküldése az országos nyilvántartásnak.
- Jelezni kell, hogy van-e a gyermek örökbe fogadására alkalmas várakozó a nyilvántartásban,
- amennyiben nincs ilyen, az országos nyilvántartásban kell keresni.

5.2.10. A gyermek kötelező gondozásba helyezésének előkészítése titkos örökbe fogadás esetén

- Az örökbefogadási tanácsadó találkozik a gyermekkel, státuszáról orvosi véleményt szerez be.
- Team megbeszélést kell összehívni a megyén belüli örökbe fogadók kiválasztásáról. A jelentkezés időpontját figyelembe véve, lehetőség szerint legalább 3, maximum 5 potenciális örökbe fogadni szándékozó kerül kiválasztása, a bemutatási sorrendet meghatározzák. A megbeszélésről emlékeztető készül. A team tagjai:
  - o örökbefogadási tanácsadó,
  - o leendő szülőket ismerő pszichológusok,
  - o a szakszolgálat örökbefogadásokért felelős vezetője,
  - o hivatásos gyám (mint a gyermek eseti gondnoka).
- A kiválasztott örökbefogadó szülők tájékoztatása a gyermekről (személyesen). A tájékoztatás legyen objektív és térjen ki a hozzájáruló nyilatkozat visszavonhatóságára.
- A leendő örökbe fogadóknak a gyermek elfogadásáról vagy elutasításáról még aznap kell nyilatkozniuk.
- elfogadás esetén a gyermeket a kórházban be kell mutatni (a szakszolgálat írásos megkeresésével)
- javaslat megküldése a gyámhivatalnak a hivatásos gyám és az örökbe fogadni szándékozók személyére, valamint a gondozásba helyezésre
- a kinevezett hivatásos gyám kérelmezi a gondozásba helyezést
- a gondozásba helyezésig a leendő örökbe fogadó szülők a kórházban látogatják a gyereket
- a gyermek elutasítását szóban és írásban is kell jelezni annak okát indokolva
- sorrendben a következő potenciális örökbe fogadni szándékozó értesítése

Amennyiben nincs a megyei nyilvántartásban olyan várakozó, aki alkalmasnak látszik az adott gyermek szükségleteinek optimális kielégítésére, az információ azonnali továbbítása az országos nyilvántartásnak.

5.2.11. Kötelező gondozásba helyezés és kötelező gondozási idő

- A gyámhivatal határozata alapján az örökbe fogadni szándékozók a kórházból magukhoz veszik a gyermeket.
- A gondozás időtartama: 1 hónap, de legalább a gyermek 6 hetes koráig tart.
- Örökbefogadási tanácsadói látogatások: legalább kéthetente, szükség esetén gyakrabban fel kell keresni a családot. A látogatásoknál az egész család jelenléte szükséges.
- Az örökbefogadási tanácsadó feladata:
  - o Figyelni kell a kapcsolat alakulására (fejlődésére vagy megtorpanásra).
  - o Támogatni kell a családot a gyermek elfogadásában és segíteni a beilleszkedést (szükség esetén pszichológus vegyen részt a folyamatban).
  - o Amennyiben pszichológiai segítségnyújtás mellett sem oldható meg a felmerült probléma, a gyámhivatalnál kezdeményezni kell a kötelező gondozási idő meghosszabbítását (az örökbe fogadni szándékozóval ebben konszenzuskötésre kell törekedni).
  - o Sikertelenség esetén jelezni kell a gyámhivatalnak a kötelező gondozási idő megszakításának szükségességét és okait (az örökbe fogadni szándékozót erről írásban tájékoztatni kell). A gyámhivatal határozatban dönt a kötelező gondozási idő megszakításáról, az örökbe fogadni szándékozók kérelmének elutasításáról, és a gyermeket máshol helyezi el.
- Ha a folyamat sikertelen, annak hátterét vizsgálni kell, majd a következtetéseket meg kell fogalmazni, jegyzőkönyvbe kell foglalni.
- A szakszolgálat kezdeményezheti az örökbe fogadni szándékozó alkalmasságának felülvizsgálatát, vagy pszichológiai tanácsadásra való behívását.
- A gyermek 6 hetes korában a gyámhivatal megállapítja a szülői felügyeleti jog megszűnését.

5.2.12. Javaslat az örökbefogadás engedélyezésére

A kötelező gondozási idő eredményes letelte után a szakszolgálat javasolja, a hivatásos gyám kéri az örökbe fogadás engedélyezését. A javaslatban és a kérelemben rögzíteni kell, hogy az örökbefogadás a gyermek érdekében áll.

Csatolt iratok:

- a hivatásos gyám kérelme az örökbe fogadás engedélyezésére,
- feljegyzés a látogatások tapasztalatairól (részletesen ki kell térni a kötelező gondozási idő eseményeire, be kell mutatni a kapcsolat fejlődésének folyamatát),

5.2.13. Az örökbe fogadás engedélyezése utáni feladatok

- Hatósági igazolványok visszaküldése a kibocsátónak,
- a gyermek és az örökbe fogadó törlése a nyilvántartásból, erről az örökbefogadó, az országos nyilvántartás és az illetékes gyámhivatal értesítése.

5.2.14. Ismeretlen szülőktől származó gyermek titkos örökbe fogadása

- A gyámhivatal megállapítja, hogy a gyermek ismeretlen szülőktől származik, majd rendelkezik az anyakönyvezésről és értesíti a szakszolgálatot az örökbe adható gyermekről.
- A továbbiakban az eljárás az előzőekben már részletezett, a 6 hetesnél fiatalabb gyermek titkos örökbe fogadásával egyező lépésekben zajlik.

5.2.15. Ideiglenes hatállyal elhelyezett gyermek örökbe fogadása szülői hozzájárulás esetén

A **6 hetesnél fiatalabb gyermek** ideiglenes hatályú elhelyezését követően, az ideiglenes elhelyezés felülvizsgálata során a gyámhivatal előtt nyilatkoznak a szülők arról, hogy hozzájárulnak a gyermek nyílt, vagy titkos örökbeadásához. A gyámhivatal értesíti a szakszolgálatot, s az értesítést követően az eljárás az előző pontban részletezett módon zajlik az alábbi eltéréssel: a gyermek bemutatása és a barátkozás a gondozási helyen történik.

A **6 hetesnél idősebb gyermek** ideiglenes hatályú elhelyezését követően, az ideiglenes elhelyezés felülvizsgálata során nyilatkoznak a szülők arról, hogy hozzájárulnak a gyermek nyílt, vagy titkos örökbefogadáshoz. A hozzájáruló nyilatkozat már nem vonható vissza, a szülői felügyeleti jog a nyilatkozattételkor megszűnik.

A gyámhivatal a szülői felügyeleti jog megszűnését határozatban állapítja meg. A határozatot ismeretlen szülő javára történő hozzájárulás esetén megküldi a szakszolgálatnak. Ezt követően az eljárás a korábban már részletezett módon zajlik, az alábbi eltéréssel: a gyermek bemutatása és a barátkozás a gondozási helyen történik.

A nyílt örökbe fogadáshoz hozzájárulni szándékozó szülő/k számára potenciális örökbe fogadók ajánlása a nyilvántartási sorrend figyelembe vételével, mint főszabállyal történik.

5.2.16. Átmeneti nevelt gyermek ismeretlen személy általi örökbe fogadása

A szülők kérték átmeneti nevelt gyermekük ismeretlen személy általi örökbefogadását.

A gyámhivatal a szülői felügyeleti jog megszűnését határozatban állapítja meg. A határozatot megküldi a szakszolgálatnak.

Amennyiben van a megyei nyilvántartásban potenciális örökbe fogadni szándékozó, az eljárás a korábban már részletezett módon zajlik.

Amennyiben nincs a megyei nyilvántartásban potenciális örökbe fogadni szándékozó, a gyermeket a gyámhivatal tartós nevelésbe veszi.

5.2.17. Örökbefogadás engedélyezése

5.2.17.1. Átmeneti, vagy tartós nevelt gyermek örökbefogadása megyén belül

Az örökbefogadás előkészítésekor a területi gyermekvédelmi szakszolgálat elsősorban a saját nyilvántartása alapján keresi a gyermek számára legmegfelelőbb örökbefogadó szülőt.

Dokumentáció

- Az egészségi állapot dokumentumai (korábbi zárójelentések, leletek, aktuális háziiorvosi, vagy szakorvosi igazolás)

- A mentális állapot dokumentumai

- Pszichológiai vélemény (3 éven felüli gyermek esetében)

- o részletes anamnézis (kronologikus élettörténet), pszichés státusz (a különböző fejlődési területek fejlettségi szintjei), identitástudat, kötődési képesség, a gyermek felkészültsége az örökbefogadásra,
- o a gyermek szükségleteire vonatkozó megállapítások, javaslatok.

A véleményt elkészítheti a gyermekotthon pszichológusa, nevelőszülői hálózat pszichológusa, gyermekvédelmi szakértői bizottság, vagy a szakszolgálat örökbefogadással foglalkozó pszichológusa.

- Pedagógiai vélemény (3 év feletti gyermekről óvodapedagógus, iskolai pedagógus készíti)
    - o a játékban megmutatkozó fejlettségét, tanulási képességeit,
    - o társaihoz és a felnőttekhez való viszonyát,
    - o neveltségi szintjét,
    - o önállóságát, szokásait.
  - Gyógypedagógiai, fejlesztő pedagógiai vélemény tanulási képességeket vizsgáló szakértői bizottsági szakvélemény (amennyiben a gyermek fejlődési elmaradása, tanulásban való akadályozottsága, fogyatékosága ezt indokolttá teszik).
  - Gondozói jellemzés: anamnézis, kronologikus élettörténet, különböző fejlődési területek, fejlődésmenet és fejlődési szint (3 év alatti gyermekekről).
- A jellemzést elkészítheti: a gyám, a gyermek gondozója, nevelőszülője (a nevelőszülői tanácsadó segítségével)
- A gyermek aktuális helyzetének dokumentumai
    - a nevelőszülő nyilatkozata az örökbe fogadási szándékról,
    - élettörténet könyv fotókkal.
  - A gyermek vér szerinti háttérére vonatkozó dokumentáció
    - a vér szerinti szülők és testvérek egészségügyi állapota, iskolázottsága, körülményei, és kapcsolatuk az adott gyermekkel,
    - a gyermek testvéreinek kora, egészségügyi állapota, iskolázottsága, körülményei (amennyiben az örökbe fogadásuk nem együtt történik) és kapcsolatuk.

A gyermek számára megfelelő örökbefogadni szándékozó kiválasztása

Team megbeszélést kell összehívni a megyén belüli örökbe fogadók kiválasztásáról. A jelentkezés időpontját figyelembe véve, lehetőség szerint legalább 3, maximum 5 potenciális örökbe fogadni szándékozó kerül kiválasztása, a bemutatási sorrendet meghatározzák. A megbeszélésről emlékeztető készül. A team tagjai:

- o örökbefogadási tanácsadó,
  - o leendő szülőket ismerő pszichológusok,
  - o a szakszolgálat örökbefogadásokért felelős vezetője,
  - o hivatásos gyám (mint a gyermek eseti gondnoka).
- A kiválasztott örökbefogadó szülők tájékoztatása a gyermekről (személyesen). A tájékoztatás legyen objektív és térjen ki a hozzájáruló nyilatkozat – a gyermek hat hetes kora előtti esetben - visszavonhatóságára.
  - A leendő örökbe fogadóknak a gyermek elfogadásáról vagy elutasításáról még aznap kell nyilatkozniuk.

- elfogadás esetén a gyermeket a kórházban be kell mutatni (a szakszolgálat írásos megkeresésével)
- javaslat megküldése a gyámhivatalnak a hivatásos gyám és az örökbe fogadni szándékozók személyére, valamint a gondozásba helyezésre
- a kinevezett eseti gondnok kérelmezi a gondozásba helyezést
- a gondozásba helyezésig a leendő örökbe fogadó szülők a kórházban, vagy más gondozási helyen látogatják a gyereket
- a gyermek elutasítását szóban és írásban is kell jelezni annak okát indokolva
- sorrendben a következő potenciális örökbe fogadni szándékozó értesítése

Amennyiben nincs a megyei nyilvántartásban olyan várakozó, aki alkalmasnak látszik az adott gyermek szükségleteinek optimális kielégítésére, az információ azonnali továbbítása az országos nyilvántartásnak.

Nevelőszülői örökbefogadás

Amennyiben a gyermeket a nevelőszülője kívánja örökbe fogadni, és ezt a szakszolgálat szakemberei (nevelőszülői tanácsadó, szakmai vezető, pszichológus) a szakvélemények alapján - a gyermek érdekében állónak tartja - támogatja (ebben az esetben team összehívása nem szükséges). A nevelőszülő haladéktalanul kérelmezi alkalmassági vizsgálatát.

5.2.17.2. Örökbefogadás országos listáról

Amennyiben nincs a megyei nyilvántartásban olyan várakozó, aki alkalmasnak látszik az adott gyermek szükségleteinek optimális kielégítésére, az információ azonnali továbbítása az országos nyilvántartás számára.

Az országos nyilvántartásban az adott gyermek számára megtalált megfelelő örökbefogadó szülővel kapcsolatos teendők megegyeznek az előzőekben részletezettekkel.

5.2.17.3. Örökbefogadás külföldre

A gyermekvédelmi gondoskodásban részesülő (átmeneti és tartós nevelt) gyermekek örökbe fogadásának engedélyezése a Központi Hatóságon keresztül külföldre

Cél, hogy a Magyarországon élő örökbe fogadni szándékozóknál el nem helyezhető gyermek sorsának mielőbbi végleges rendezése nemzetközi örökbe fogadással.

Egyértelműen bebizonyosodik, hogy a gyermek belföldi örökbe fogadására nincs lehetőség.

- a nyilvántartásokban nem szerepel olyan örökbe fogadni szándékozó, akinek a gyermeket be lehetne mutatni, vagy
- a bemutatások nem jártak sikerrel.

Az országos nyilvántartást vezető értesíti a területi gyermekvédelmi szakszolgálatot a gyermek anyagának a Központi Hatóság számára történő átadásról.

Az illesztéshez szükséges iratok megküldése a Központi Hatóság részére:

- a gyermek egészségi, mentális állapotára, aktuális helyzetére, valamint vér szerinti hátterére vonatkozó dokumentáció (ugyanaz, mint a megyén belüli örökbefogadás),
- az első határozat, amivel szakellátásba került a gyermek (ideiglenes elhelyezési határozat, átmeneti, tartós nevelésbe vételi határozat),
- az örökbefogadhatóságról rendelkező jogerős határozat (örökbe adhatóvá nyilvánítási, tartós nevelésbe vételi).

A gyermek számára megfelelőnek tűnő örökbe fogadni szándékozók kiválasztása

A Központi Hatóság ügyintézője a nyilvántartásban szereplő külföldi kérelmezők közül – a jelentkezési sorrendet is figyelembe véve – kiválaszt lehetőség szerint 1-5 örökbe fogadni szándékozót

A megbeszélés

- összehívása, időpont egyeztetés
- résztvevői:
  - kötelezően:
    - o a Központi Hatóság ügyintézője,
    - o az örökbefogadási tanácsadó;
  - lehetőség szerint:
    - o a gyermeket ismerő pszichológus,
    - o a nevelőszülői tanácsadó, a gyermekotthonból a gyermeket ismerő szakember,
    - o a szakszolgálat örökbefogadásért felelős vezetője.
- témája:
  - a Központi Hatóság által kiválasztott örökbe fogadni szándékozók közül:
    - o a legmegfelelőbbnek tűnő család kiválasztása, a nem megfelelők kizárása (a gyermek szükségleteit szem előtt tartva),
    - o a sorrend meghatározása.
- az elhangzottakról jegyzőkönyv készítése.

Kiajánlás

Kiajánlás a kiválasztott szülők szokásos tartózkodási helye szerinti Központi Hatóságnak, vagy az általa meghatalmazott szervezetnek, a gyermekről készült igazolások, szakvélemények, fotók megküldésével.

Elutasítás esetén a soron következő jelentkezők felé a megkeresés továbbítása, amennyiben nincs több kiválasztott jelentkező, de van még a nyilvántartásban szereplők között alkalmasnak látszó várakozó, újabb team összehívása.

Elfogadás esetén:

- az örökbe fogadni szándékozók eredeti iratanyagának és a magyarországi örökbefogadás sikertelensége igazolásának megküldése az illetékes gyámhivatalnak,
- a szakszolgálat értesítése az elfogadásról, az örökbefogadókról szóló szakvélemények másolatának és a fotóiknak megküldésével együtt.

A külföldre történő örökbeadás menete a továbbiakban megegyezik a Magyarországra történő örökbeadásával az alábbi eltérésekkel:

- Eltérések az örökbe fogadni szándékozó szülők személyes tájékoztatása során Magyarországra érkezésüket követően a területi gyermekvédelmi szakszolgálatnál:
  - o az örökbe fogadni szándékozók kérdéseinek megválaszolása,
  - o a külföldi örökbe fogadni szándékozók a tájékoztatást követően döntenek arról, hogy szeretnének-e a gyermekkel találkozni. Pozitív válasz esetén még azon a napon sor kerül a gyermek bemutatására.
- A személyes találkozás után a leendő örökbe fogadóknak rövid határidőn belül dönteniük kell, hogy kezdeményezik-e a barátkozást a gyermek örökbe fogadása érdekében.
- Elutasítás esetén a Központi Hatóság tájékoztatása telefonon és írásban is az örökbefogadni szándékozók írásos nyilatkozatának csatolásával.
- A kötelező gondozás helye: az örökbe fogadni szándékozók magyarországi tartózkodási helye, lehetőleg a gyermeket nyilvántartó szakszolgálat szerinti megyében.
- A gyámhivatali meghallgatáson tolmács jelenléte kötelező.
- Az örökbe fogadás engedélyezése utáni feladatok az alábbiakkal bővülnek:
  - o a gyermek újraanyakönyvezése (az örökbefogadó szülők az anyakönyvvezetőnél személyesen jelennek meg a jogerős engedélyező határozattal),
  - o útlevélkérelem benyújtása,
  - o a kivándorlás bejelentése a gyermek állandó lakcíme szerinti okmányirodán, és a lakcímkártya leadása.

- A Központi Hatóság az örökbefogadás engedélyezését követően kiadja a Hágai Örökbefogadási Egyezmény 23. Cikkében meghatározott igazolást.
- A gyermek adatainak törlése a nyilvántartásból (az ágazati minisztériumot és az alkalmasságot megállapító gyámhivatalt erről értesíteni kell).

5.2.17.4. Külföldi állampolgárságú gyermek örökbefogadása Magyarországon

Ha a gyermek olyan országból származik, mely részese a 2005. évi LXXX. törvénnyel kihirdetett Hágai egyezménynek

Az itt részletezett tevékenység célja a gyermek magyarországi beilleszkedéséről, az örökbefogadott helyzetéről szóló jelentés elkészítése.

Az elvégzendő feladat az örökbefogadást követő helyzetértékelés készítése, tanácsadás, segítségnyújtás.

1. Az a magyar állampolgárságú örökbe fogadni szándékozó személy, aki *örökbefogadásra való alkalmasságot kimondó jogerős határozattal rendelkezik* és a Hágai Örökbefogadási Egyezmény alapján, annak valamely részes államában szokásos tartózkodási hellyel rendelkező gyermeket kíván örökbe fogadni, örökbefogadás iránti kérelmét a minisztériumnak, mint a Magyar Köztársaság vonatkozásában a Hágai Örökbefogadási Egyezmény alapján kijelölt Központi Hatóságnak nyújtja be.

2. A miniszter, mint a Magyar Köztársaság vonatkozásában a Hágai Örökbefogadási Egyezmény alapján kijelölt Központi Hatóság elkészíti a Hágai Örökbefogadási Egyezményben meghatározott jelentést és megküldi a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti államnak a Hágai Örökbefogadási Egyezmény alapján kijelölt Központi Hatóságához vagy meghatalmazott testületéhez. Az eljárásra egyebekben a Hágai Örökbefogadási Egyezményben foglaltak az irányadók.

3. A külföldön lefolytatott örökbefogadási eljárás eredményeként a magyar állampolgár örökbe fogadja a Hágai Örökbefogadási Egyezmény alapján, annak valamely részes államában szokásos tartózkodási hellyel rendelkező gyermeket.

A folyamat:

1. A származási ország Központi Hatóságának megkeresése nyomán a fogadó ország (Magyarország) Központi Hatósága megkeresi az örökbefogadó szülők állandó lakóhelye szerint illetékes gyermekvédelmi szakszolgálatot.

2. A Szakszolgálat a megkeresés alapján jelentést készít az örökbefogadott gyermek életkörülményeiről, helyzetéről.

Ennek keretében az örökbefogadási tanácsadó:

- felkeresi az örökbefogadó családot s véleményt formál
  - a gyermek gondozásáról, fejlődéséről,
  - a gyermek örökbefogadó családba történő/történt beilleszkedéséről,
  - a gyermek és a szülők kapcsolatáról,
  - a gyermeknek az örökbefogadó többi gyermekével való kapcsolatáról,
  - a tágabb család, rokonság gyermekhez való viszonyáról,
  - életkorának megfelelően az óvodai, iskolai beilleszkedéséről, teljesítményéről, előmeneteléről,
  - a magyar nyelv ismeretének szintjéről,
  - a gyermek, a család szabadidős tevékenységéről,
- tájékozik a gyermek egészségi állapotáról,
- tanácsot ad, segítséget nyújt az esetlegesen felmerülő problémák megoldásához, szükség esetén pszichológus bevonásával.

3. A szakszolgálat jelentését megküldi a fogadó ország Központi Hatóságának.

Felelős: örökbefogadási tanácsadó

Határidő: az örökbefogadást követő két hónapon belül, majd az örökbefogadástól számított egy év elteltével a Központi Hatóság felkérését követően

4. A Központi Hatóság tájékoztatja a származási ország Központi Hatóságát a gyermek beilleszkedéséről, helyzetéről.

Ha az örökbe fogadni kívánt gyermek szokásos tartózkodási helye nem a Hágai Örökbefogadási Egyezményben részes államok valamelyikében van

Az itt részletezett tevékenység célja a gyermek hazai örökbefogadása.

Az elvégzendő feladat a családba történő beilleszkedés figyelemmel kísérése, javaslattétel örökbefogadásra.

Előzmények:

1. Az örökbe fogadni szándékozó, a lakóhelye szerint illetékes gyámhivatal által kiállított, őt örökbefogadásra alkalmassá nyilvánító jogerős határozat birtokában önállóan kiutazik az adott országba és az ottani jogszabályoknak megfelelően örökbe fogad.

2. Hazaérkezésüket követően a gyámhivatal a külföldi állampolgárságú gyermek örökbefogadására irányuló kérelem elbírálása előtt a gyermek személyes jogának figyelembevételével

- megvizsgálja az örökbefogadás feltételeit,
- beszerzi a gyermek állampolgársága szerinti ország illetékes hatóságának (bíróságának) az örökbefogadásra vonatkozó jóváhagyását,
- megkeresi a gyermekvédelmi szakszolgálatot.

Folyamat:

1. A gyámhivatal megkeresi az örökbefogadó szülő állandó lakóhelye szerint illetékes gyermekvédelmi szakszolgálatot a gyermek családba való beilleszkedésének figyelemmel kísérése céljából.

2. Az örökbefogadási tanácsadó ennek keretében véleményt formál a szülő-gyermek kapcsolat alakulásáról, a gyermek gondozásáról, családba történő beilleszkedéséről.

3. A szakszolgálat szakvéleményét és az örökbefogadásra vonatkozó javaslatát megküldi a gyámhivatalnak.

5.3. Személyi feltételek

- egészségügyi intézmények, házi orvosok, szakorvosok
- felkészítő tanfolyamot szervező civil szervezetek
- főállású pszichológus
- gyám,
- gyámi-gondozói tanácsadó,
- gyermekjóléti alapellátás intézményei
- gyermekjóléti szolgálat
- gyermekvédelmi jelzőrendszer
- gyermekvédelmi szakszolgáltatás intézményei
- gyermekvédelmi ügyintéző
- kórház dolgozói
- Központi Hatóság (származási és fogadó államban)
- nevelési-oktatási intézmények
- nevelőszülő tanácsadó,
- nevelőszülő,
- okmányiroda
- otthont nyújtó ellátás intézményei (gyermekotthon, nevelőszülői hálózat)
- otthont nyújtó ellátás intézményei (gyermekotthon, nevelőszülői hálózat)
- örökbe fogadási tanácsadó
- örökbe fogadást elősegítő civil szervezetek
- örökbe fogadást közvetítő nemzetközi szervezetek
- örökbefogadásáért felelős szakmai vezető,
- örökbefogadási tanácsadó
- pszichológus
- Szociális és Munkaügyi Minisztérium Központi Hatósága

- tanfolyami képzők, előadók

5.4. Kompetenciák

Az eljárásban résztvevők legyenek jártasak a szociális munkában, a gyermekek testi-lelki fejlődési szükségleteiben, rendelkezzenek – különböző mértékben – jogi ismeretekkel, mutakozzon meg együttműködési készségük, gyors és precíz munkavégzésük.

- a gyermek gondozóinak (nevelőszülő, gyermekotthoni nevelő-gondozó) felkészültsége az örökbe fogadási folyamatról, készsége és képessége a gyermek elengedésére
- a gyermek orvosainak együttműködési készsége és titoktartási kötelezettségük szigorú betartása
- a kórház dolgozóinak együttműködési készsége és titoktartási kötelezettségük szigorú betartása
- a közvetítő szervezet munkatársának jó színvonalú nyelvtudása (rendelkezzen az előírt végzettséggel- tolmácsvizsga), örökbefogadási tapasztalata
- anyakönyvvezető, okmányirodai ügyintéző gyors, rugalmas, bürokrácia mentes munkavégzése
- az alapellátás családgondozóinak tájékozottsága és tájékoztatási készsége a szakszolgálat felé a gyermek családi háttéréről
- az örökbe fogadni szándékozók nyitottsága, empátiás készsége, felkészültsége, magas szintű elfogadási készsége
- csoport vezetésére előírt képesítéssel és gyakorlattal, örökbe fogadási tapasztalattal rendelkező tanfolyami képzők, előadók
- főállású pszichológus – gyermekvédelem terén szerzett tapasztalat birtokában (kezdő pszichológus csak mentor felügyelete alatt végezhet vizsgálatot)
- gyámhivatali ügyintéző gyors, rugalmas, bürokráciamentes munkavégzése, teljes körű információk átadása az örökbe fogadási eljárásban közreműködő szervezet számára
- gyámi tanácsadók, nevelőszülői tanácsadók: jártassága az örökbe fogadási feladatokban
- házi(gyermek)orvos, körzeti védőnő együttműködési készsége és titoktartási kötelezettségük szigorú betartása
- örökbe fogadási tanácsadó legyen jártas a szociális munkában, rendelkezzen alapvető eü. és jogi ismeretekkel, valamint a csecsemők fejlődésére és gondozására vonatkozó ismeretekkel, rendelkezzen jó szervező és kommunikációs készséggel, a tárgykörben alapvető jogi, pedagógiai, pszichológiai és egészségügyi ismeretekkel, örökbe fogadási tapasztalatokkal
- partnerek elérhetősége, együttműködési készsége, határidők pontos betartása
- pedagógusok tájékozottsága, együttműködési készsége és titoktartási kötelezettségük szigorú betartása

- pszichológus: rendelkezzen a gyermekvédelem terén szerzett tapasztalatokkal.

5.5. Tárgyi feltételek

- a felkészítéshez szükséges oktatási anyagok, segédanyagok, technikai eszközök
- a gyermek bemutatásához megfelelő (diszkrét és nyugodt) körülmények lehetőleg a gondozási helyen, vagy egy semleges területen
- a gyermek látogatásához megfelelő infrastruktúra a kórházban, ill. a gyermek gondozási helyén (megfelelő helyiség az intim együttlélhez a csecsemő gondozásának gyakorlásához)
- a gyermek látogatásához megfelelő körülmények, a gyermek életkorának, fejlettségi szintjének megfelelő eszközök (játékok, sportszerek, rajzeszközök) a gondozási helyen
- akkreditált tananyag a felkészítő tanfolyamhoz
- Az örökbefogadási tanácsadó munkafeltételeinek biztosítása a gyors, precíz munkavégzéshez
- egységes szempontrendszer a pszichológiai vizsgálatokhoz és a szakvélemények elkészítéséhez (pl. alkalmazható tesztek ajánlása, szakvélemény minta)
- gépkocsi és mobiltelefon használat lehetősége
- Jogszabálynak megfelelő nyilvántartási lapok („macis lapok”)
- Kapcsolattartásra alkalmas helyszínek, /megfelelő intimitásra és játékokra, közös tevékenységre alkalmas helyiség/
- képző helyiségek
- Kidolgozott dokumentum rendszer az információk áramoltatásához, az előkészítő tevékenység dokumentálásához, a gyámhivatali eljárás kezdeményezéséhez
- Kidolgozott dokumentum rendszer az információk áramoltatásához, az előkészítő tevékenység dokumentálásához, a gyámhivatal tájékoztatásához,
- külföldre történő telefonálás lehetősége
- megfelelő helyiség a bizalmas beszélgetéshez – a vér szerinti és az örökbe fogadni szándékozó szülőkkel – valamennyi érintett intézményben
- megfelelő helyiség a bizalmas beszélgetéshez az örökbe fogadni szándékozó szülőkkel
- megfelelő helyiség és vizsgálati eszközök a gyermek pszichológiai vizsgálatához
- országosan egységes dokumentumrendszer az előkészítő tevékenységek dokumentálásához (iratminták, nyilatkozatok, igazolások...)
- országosan egységes tájékoztató anyag az érdeklődők számára
- országosan egységes, részletesen kidolgozott szempontrendszer a környezettanulmány készítéséhez

- országosan egységes, számítógépes nyilvántartó rendszer
- pszichológiai vizsgáló
- Számítógép
- tanácsadói iroda – megfelelő helyiség a bizalmas beszélgetéshez az örökbe fogadni szándékozókka
- Tanácsadói- vizsgáló- iroda helyiségek,
- vizsgálati eszközök, tesztek

6. Indikátorok

Meghatározás (tevékenység)	Indikátor (hogyan)	Forrás (adat)
1. Örökbefogadás előkészítése	Örökbeadható gyermekek száma/jogerősen örökbefogadott gyermekek száma/év (kapcsolatonként és egészségi állapotonként)	TGYSZ nyilvántartás, jogerős határozatok
2. Örökbefogadhatóvá nyilvánítás	Kezdeményezések száma/év	határozatok
3. Örökbefogadók felkészítése	Felkészítésre járók száma/tanúsítványt kaptak száma/év	tanúsítvány
4. Örökbefogadók tájékoztatása	A tájékoztatás kielégítő	Elégedettség vizsgálata írásos tájékoztató
5. Barátkoztatás	A gyermek és örökbefogadók kapcsolata megfelelően alakul folyamatosság, fokozatosság)	Örökbefogadási tanácsadó és a pszichológus feljegyzései
6. a gyermek búcsúzása korábbi gondozási helyétől	A gyermek lezárta életének korábbi szakaszát	Pszichológus feljegyzései
7. a gyermek felkészítése az örökbefogadásra	A gyermek nyitott az új kapcsolat kialakítására	Pszichológus feljegyzései
8. az örökbefogadók informálása a gyermekről	Az örökbefogadók informáltak	Elégedettség mérése
9. a szakemberek kellő információval rendelkeznek	Képesek megalapozott véleményt alkotni	Örökbefogadási dokumentumok szakvéleményei
10. Örökbefogadók alkalmassága	Meghatározott életkorú gyermek örökbefogadására alkalmas	Gyámhivatali határozat

7. Ellenőrző lista a protokollok megvalósításához

- A barátkozási folyamat megszakításához vezető döntés a résztvevők konszenzusán alapult.
- A búcsúzás betöltötte a szerepét, sikerült lezárni a gyermeknek élete korábbi szakaszát, és bizakodva tekinteni a jövőbe.
- A feltételek megléte esetén a szakszolgálat javaslata alapján jelentős arányban születik örökbe fogadhatóvá nyilvánításról szóló határozat.
- A gyermek gondozásba helyezése után nem vonták vissza a hozzájáruló nyilatkozatot.
- A gyermek gondozója képes volt segíteni az új kötődés kialakulását.
- A gyermeket megfelelően felkészítették.
- A gyermeknek sikerült a segítséggel feldolgoznia a kudarcot.
- A kötelező gondozásba helyezés a gyermek számára optimális időpontban történt.
- A kötelező gondozási idő alatt kialakult a kapcsolat a gyermek és az örökbe fogadni szándékozó leendő szülő között.
- A leendő örökbe fogadók kiválasztása során érvényesült a gyermek szükségleteinek előtérbe helyezése a jelentkezési sorrenddel szemben.
- A sikertelenség nem annak tudható be, hogy a szakemberek nem megfelelően végezték feladatukat.
- Az illesztéshez szükséges dokumentumok aktualizálása és megküldése késedelem nélkül megtörtént.
- Az örökbe fogadáshoz hozzájáruló nyilatkozat megtétele előtt a szülő elegendő segítséget kapott a gyermek családban történő felneveléséhez.
- A gyermek családban történő felnevelésének érdekében együttműködött a jelzőrendszer, az alapellátás, a civil szervezet, illetve a szakszolgáltatás.
- A gyermek jogerős örökbe adhatóvá válásáig elkészültek a dokumentumok.
- A barátkozási folyamat során érvényesült a folyamatosság és fokozatosság elve.
- Az örökbefogadni szándékozók számára kellően informatív volt a bemutatás a barátkozás megkezdésére vonatkozó döntésük meghozatalához.
- A gyermek gondozója képes hitelesen közvetíteni a gyermek felé az örökbefogadás hosszú távú előnyeit.
- Az örökbe fogadni szándékozó megkapta a teljes körű tájékoztatást a gyermekkel kapcsolatban.
- Megtörtént annak körültekintő mérlegelése, hogy a nevelőszülő általi örökbe fogadás a gyermek hosszú távú érdekét szolgálja-e.
- Mellőzték a tartós nevelésbe vételt.
- A gyermek mielőbb örökbefogadó családba kerülhetett.
- A gyermek rövid időt töltött átmeneti nevelésben.

- A gyermeknek nem okozott jelentős veszteséget a sikertelen barátkozás.
- Sikerült folyamatosan és objektíven nyomon követni a szülő, a gyermeket gondozó személy, intézmény kapcsolatát, a kapcsolattartási jog gyakorlását?
- A jelentések megküldése az előírt határidőn belül megtörtént
- Kialakult olyan kapcsolat a gyermek és az örökbefogadó szülő között, ami megfelelő alapja lehet egy későbbi stabil szülő-gyermek kapcsolatnak.
- Sikerült az örökbefogadási tanácsadónak megfelelő kapcsolatot kialakítani az örökbefogadó szülőkkel, családdal.
- A szakembereknek látogatásaik során sikerült megfelelő mennyiségű és minőségű információt gyűjtenie véleményük kialakításához.
- Az örökbefogadó szülő(k) elégedett(ek) a szakszolgálat szolgáltatásaival.

8. Mellékletek

8.1. Szakirodalom

- dr. Andrassy Júlia 2006. Fokozott állami felelősség a jó döntésért és a sikeres örökbefogadásért. Család, Gyermek, Ifjúság, 15. évfolyam, 1. szám.
- Bogár Zsuzsa (ford.) 2001. A gyermekek jogai hazai és külföldi örökbefogadás esetén. Család, Gyermek, Ifjúság, 10. évfolyam, 2. szám.
- Bogár Zsuzsa 1999. Kötődés örökbefogadó családokban. Család, Gyermek, Ifjúság, 8. évfolyam, 6. szám.
- Smith, Carole R. 1995. Örökbefogadók és nevelőszülők Gyermekvédelmi Kiskönyvtár. Pont Kiadó.
- dr. Deli Judit 2006. Kinek az érdeke? Család, Gyermek, Ifjúság, 15. évfolyam, 1. szám.
- Korbuly Ágnes 2006. „Más”-e az örökbefogadott gyerek a vérszerinti családban nevelkedő társaihoz képest? Család, Gyermek, Ifjúság, 15. évfolyam, 1. szám.
- Vida Zsuzsanna 2006. Örökbefogadás a nevelőszülői családokban élő gyermekek esetében. In: A magyar gyermekvédelmi rendszer helyzete, jövőbeli kihívásai. CD. Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet.

8.2. Jogszabályok

A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény

- 41. §,
- 46. §,
- 47. §-59. §
- 91. § (1) d
- 98. § (4) d
- 302. § (2), (4)

A házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény
48.§ 3.)

A nemzetközi magánjogról szóló 1979. évi 13. törvényerejű rendelet
43. § (1), (2), (4),
44. § (1)

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI.
törvény

17.§
30. §,
31. § (5)
34. § (5),
48/A § (3),
53. § (1) b
55. § (3)
57. §. (3) d) b),
6.§ (2)
62. §,
63. §
77. §
78. §
79. § (1)
80. § (1) a
87. § (7)
100-101. §)
128. §
129. § (1),
130. §,
132. § (3) a,
135. §,
136. § (2) c
141. §
145. § (4)

A gyermekeknek a nemzetközi örökbefogadások terén való védelméről és az ilyen ügyekben történő együttműködésről szóló, Hágában, 1993. május 29. napján kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 2005. évi LXXX. törvény

149/1997. (IX.10) Korm. rendelet a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról

8/C §,
12. § (1), (5),
27. §,
30. § (1),(5),(6),(7),(8),(9)

31. §,
33. § (2)
37. §-48. §,
49. §,
50. §,
51. §,
52. §-53. §
52/A §,
52/B. §,
53. §
95. § (1) d,
97. § (4), (5)
100-101. §)
106-107. §,
109. §.
127. § (2) d,i, (3), (4)
163. § (1),(3),(4)

235/1997 (XII.7.) Korm. rendelet Nyilvántartás a gyermekjóléti szolgáltatásban részesülő gyermekről
13. § (4)-(6)
XIII.C. adatlap

127/2002. (V.21.) Kormányrendelet az örökbefogadást elősegítő magánszervezetek tevékenységéről és működésük engedélyezéséről

331/2006. (XII. 23.) Kormányrendelet a gyermekvédelmi és gyámügyi feladat- és hatáskörök ellátásáról, valamint a gyámhatóság szervezetéről és illetékességéről
3.§ d,
6. §,
7. § c,
8. § (1) c,
10. §,
21. § (1) a,
22. §,
23. § (3),(4),(8)

15/1998. (IV. 30.) NM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről
105. §
11. § (2)
139. §,
139-142. §)
145. §-147. §
148. §
150. §,

151. §
23. §,
26. § (1) a, b, (2) a
26. §,
46. § (6)
75. § (1) b,
87. §,
88. § (3) a, b, c, (4),
89. §.

29/2003. (V. 20.) ESzCsM rendelet a helyettes szülők, a nevelőszülők, a családi napközis működtetők képzésének szakmai és vizsgakövetelményeiről, valamint az örökbefogadás előtti tanácsadásról és felkészítő tanfolyamról
2. §, 3. §, 4. §, 13.§,14. §

9. Fogalommagyarázatok

A protokollban szereplő fogalmak magyarázatait a Módszertani Gyermekjóléti Szolgálatok Országos Egyesülete által készített és kiadott Fogalomtár tartalmazza (www.mogyesz.hu).

10. Jogszabály-változtatási javaslatok

1. Az örökbefogadni szándékozó személy alkalmassági vizsgálatának része az illető háziorvosától, szakorvosától való véleménykérés egészségi állapotáról. A jogszabály szerint az orvostól választ várnak arra a kérdésre, az örökbefogadni szándékozó nem szenved-e súlyos pszichotikus zavarban.

Javaslat: A „súlyos” kifejezés maradjon ki a jogszabályból.

2. Az örökbefogadni szándékozóról környezettanulmány készül.

Javaslat: A környezettanulmányt országosan egységes, részletesen kidolgozott szempontrendszer, módszertani ajánlás alapján kell elkészíteni. E módszertani ajánlást szükséges elkészíteni.

3. Az örökbefogadni szándékozó személy a róla készült szakvélemény megismerése után eleget tesz tanfolyami kötelezettségének.

Javaslat:

- E kötelezettségnek legyen időbeli korlátja: 6 hónap.
- Írja elő jogszabály, hogy kizárólag olyan személy végezhesse el a tanfolyamot, aki sikeresen ment át a szakszolgálat vizsgálatán.

4. Az örökbefogadásra való alkalmasságot a gyámhivatali határozatban állapítja meg.

Javaslat: Az alkalmasságra vonatkozó határozatban jelenjenek meg a szakszolgálat alkalmasságra vonatkozó javaslatainak részletei (pl. egészségügyi állapot).

5. Az utánkövetésre a jelen pillanatban hatályos jogszabályok nem adnak lehetőséget

Javaslat: Az Új PTK-tervezetben a III. könyv 3:137§ (1)-(2) bekezdésben megfogalmazottak kerüljenek jogszabályba.

A jogalkotó számára javasoljuk, az örökbefogadás felbonthatósága jogi lehetőségének megszüntetését.

Javasoljuk továbbá a kórházban hagyott gyermek esetében is az inkubátorban elhelyezett gyermekkel analóg jogi szabályozást.

6. Az örökbefogadó szülő(k) huszonnégy órán belül nyilatkozzanak a gyermek elfogadásáról (szemben a jelenlegi még aznapi nyilatkozási kötelezettséggel).

7. Alkalmatlanság esetén a kirendelt igazságügyi szakértő csak olyan személy legyen, aki kellő ismeretekkel rendelkezik a gyermekvédelemről, szorosabban az örökbefogadásról.

8.Az örökbefogadó alkalmasságának érvényességi időtartama a jelenlegi kettő évről három évre, meghosszabbítása pedig egy évről kettőre, azaz öt évre változzon.

9.A soronkívüliség a gyámhivatali határozat meghozatalakor ne csak a külföldi állampolgárokat illesse meg. A megkülönböztetést semmi sem indokolja.